

ANDRZEJ RUSZER

ORCID: 0000-0001-9981-6576

Pekiński Uniwersytet Języków Obcych, Pekin

andrzejruszer@gmail.com

Od toastu okolicznościowego do przemówienia. Program nauczania retoryki na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych

Słowa kluczowe

Chiny, glottodydaktyka, retoryka

Keywords

China, language teaching, rhetoric

Geneza programu retorycznego i jego realizacja na polonistyce pekińskiej

Retoryka na zajęciach uniwersyteckich na polonistyce Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych (dalej PUJO) ma niedługą historię, została wpisana do programu studiów licencjackich jako przedmiot obowiązkowy, realizowany przez dwa semestry, na czwartym roku w wymiarze 60 godzin. Pierwszy dwusemestralny program retoryki praktycznej został zrealizowany w roku akademickim 2019/2020. Sam zamiysł prowadzenia zajęć ze sztuki przemawiania narodził się znacznie wcześniej. Geneza sięga roku 2013, kiedy na Spotkaniu Polonistyk Trzech Krajów w Seulu apelowałem w swoim wystąpieniu¹ o wprowadzenie do programu studiów kształcenia kompetencji retorycznej wśród studentów polonistyk azjatyckich. Podkreślałem wówczas, że opanowanie takiej kompetencji skutkuje nabyciem ważnych

¹ Zob. Andrzej Ruszer, „Jak argumentować, by przekonać, jak zostać przekonanym, by uwierzyć? Kształcenie retoryczne w glottodydaktyce polonistycznej”, w: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia* (Seul: Department of Polish Studies, HUFs, 2013), 365–367.

w komunikacji sprawności określonego sposobu mówienia. Po kilkuletnim doświadczeniu w pracy z Chińczykami i po przanalizowaniu dalszej kariery zawodowej absolwentów polonistyki pekińskiej doszedłem do wniosku, że wprowadzenie retoryki praktycznej byłoby niezwykle istotnym elementem wzmacniającym ich edukację polonistyczną. Mam tu na myśli role społeczne, które przyszło moim studentom odgrywać. Wielu z nich już wtedy podejmowało pracę w rozlicznych instytucjach wymagających umiejętności retorycznych – perswazyjnych i sztuki negocjacji – w ambasadzie Chin w Warszawie, spółkach handlowych, sektorze bankowym, firmach na poziomie co najmniej menedżerskim, Chińskim Radiu Międzynarodowym i innych instytucjach kultury.

Zmiany programowe w kształceniu chińskich polonistów i rosnąca konkurencja na rynku pracy skłoniły autorów nowego programu nauczania PUJO do wprowadzenia retoryki jako obowiązkowego przedmiotu, obok zajęć fakultatywnych z innych dyscyplin, jak politologia, ekonomia i etnografia. Zmiana okazała się bardzo przydatna, o czym świadczy fakt, że wygłaszane przez studentów przemówienia zostały przyjęte przez nich entuzjastycznie, choć musieli włożyć sporo wysiłku w ich oprawę stylistyczną, kompozycję i argumentację. Warto podkreślić, że kilkoro studentów z rocznika, który w Chinach miał zajęcia z retoryki, kontynuuje studia magisterskie w Krakowie na kierunku język w komunikacji społecznej, gdzie swobodnie posługuje się terminologią z zakresu tej dyscypliny i umiejętnościami perswazyjnymi. Syllabus przedmiotu, jak wspominałem, jest zaplanowany na 60 godzin rozłożonych w formie dwugodzinnych zajęć w tygodniu przez dwa semestry. Obejmuje on trzy moduły teoretyczne oraz jeden, obszerny moduł praktyczny. Pierwszy blok teoretyczny zawiera podstawy teorii retoryki w zakresie historii krasomówstwa, funkcji tekstu ze szczególnym uwzględnieniem funkcji nakłaniającej (impresywnej, konatywnej²) i jej odmian – perswazyjnej oraz manipulacyjnej, argumentacji i erystyki. Drugi skupia się na stylistyce, na poznawaniu określonych rejestrów stylistycznych, czyli funkcjonalnych odmian języka, tropów stylistycznych oraz toposów i archetypów. Trzeci blok dotyczy już samej kompozycji mowy – planu kompozycyjnego i schematu dekompozycyjnego oraz etykiety językowej ze szczególnym uwzględnieniem zwrotów adresatywnych i zasad honoryfikatywności. Wszystkim trzem blokom teoretycznym są podporządkowane zajęcia praktyczne, obejmują one działania w następujących obszarach: dekompozycja mowy wygłoszonej, obejrzenie (np. jakiegoś polityka, konkursowe przemówienia retoryczne) oraz przygotowanie konspektu inwencyjno-dyspozycyjnego (czyli planu mowy, ułożenie argumentów, ich wybór, pomysł na ich rozłożenie w tekście). Zwieńczeniem tych ćwiczeń jest pronuncjacja mowy okolicznościowej – krótkiej, np. toastu na koniec pierwszego semestru, a następnie przemówienia dłuższego na określony temat z uwzględnieniem mowy ciała, gestykulacji, mimiki i intonacji na koniec drugiego semestru. W trakcie zajęć studenci

² Zob. Renata Grzegorzczkova, „Problem funkcji języka i tekstu w świetle teorii aktów mowy”, w: *Język a Kultura*. T. 4: *Funkcje języka i wypowiedzi*, red. Jerzy Bartmiński (Wrocław: „Wiedza o Kulturze”, 1991), 11–28.

otrzymują wiele zadań, w których ważne jest rozpoznawanie określonych argumentów, toposów, archetypów, frazeologii oraz podkreślanie i wypisywanie zabiegów retorycznych wzmacniających perswazję w przygotowanych przez lektora próbkach przemówień doradczych, pokazowych i sądowych. Oczywiście lektor musi omówić topikę i frazeologię typową dla kultury basenu Morza Śródziemnego, co wiąże się z dodatkowymi ćwiczeniami wprowadzającymi leksykę i z analizą zawartego w niej obrazu świata.

Kryteria oceniania mów retorycznych

Ocenianie mów retorycznych wygłaszanych przez studentów odbywa się na podstawie ustalonych kryteriów, które w naszym sylabusie podzieliliśmy na ramowe i szczegółowe. Kryteria ramowe, jak: wykonanie, czyli wygłoszenie mowy (w tym intonacja, akcent logiczny, gesty), ma wartość 25 punktów, dobór słownictwa – 20 punktów, poprawność gramatyczna – 10, dobór cytatów, aluzji literackich, sentencji, archetypów i toposów – 10, dobór środków stylistycznych – 10, siła argumentacji – 15 i kompozycja mowy – 10. Całość oceniania jest na 100 punktów. Kryteria szczegółowe jako kontrolne powstały po to, aby rodzimy użytkownik języka, i jednocześnie oceniający wygłaszane mowy, nie uległ iluzji i nie oceniał tych tekstów na wzór tekstów rodzimych wykonawców. W tym przypadku ważne jest, aby zdjąć okulary rodzimego mówcy i spojrzeć na teksty przemówień obcokrajowców pod kątem perswazji, a nie tylko poprawności językowej. Dlatego pierwsze kryterium szczegółowe akcentuje efekt perswazyjny wywołany przez ogólne wrażenie i pozyskanie przychylności słuchaczy (zarówno przemawianie dla obcokrajowców, jak i opanowanie kompetencji retorycznej jest nie lada wyzwaniem, jest to także wyzwanie dla samych Polaków). Drugie kryterium skoncentrowane na leksyce podkreśla, by słownictwo było funkcjonalne wobec tematu, synonimiczne, bogate i zróżnicowane. Funkcjonalność wiąże się z dominującą funkcją tekstu, którą wybiera mówca, dlatego w pewnych mowach będą się pojawiały ekspresywizmy, w innych słownictwo bardziej neutralne, a czasem nawet specjalistyczne. Kryterium poprawności gramatycznej uwzględnia przede wszystkim spójność tekstu, odpowiednią łączliwość składniową, zróżnicowanie konturu składniowego i poprawną fleksję. Kryterium doboru cytatów wiąże się z umiejętnym powołaniem się na autorytety, funkcjonalnym wykorzystaniem anegdoty czy przytoczenia. Kryterium stylistyczne koncentruje się natomiast na wykorzystaniu odpowiednich tropów retorycznych oraz ozdobników potęgujących funkcję perswazyjną (np. pytanie retoryczne, paralelizm składniowy, peryfrazy). Kryterium argumentacyjne wiąże się z siłą argumentów, sposobem ich opracowania i ułożenia. Ostatnie z kryteriów dotyczy kompozycji, a w szczególności odpowiedniego sposobu ułożenia argumentów i przykładów.

Plan dekompozycji mowy na przykładzie orędzia prezydenckiego

Zanim studenci samodzielnie wygłoszą swoje mowy, opracują je i nagrają, odbywają szereg zajęć praktycznych, analizując wybrane przemówienia osób znanych publicznie. Za przykład posłużyło mi m.in. orędzie prezydenta Andrzeja Dudy do środowiska akademickiego³. Po dwukrotnym obejrzeniu nagrania studenci zapisywali swoje spostrzeżenia związane z perswazją przekazu. Wyposażeni w narzędzia retoryczne zwracali uwagę na wiele kwestii, które pokrótce omówię.

W zakresie honoryfikatywności studenci podkreślili liczne zwroty grzecznościowe i tytułarne, adekwatne do sytuacji komunikacyjnej. Następnie swoją uwagę skupili na mowie ciała, zwłaszcza na gestach, podkreślając, że splecione dłonie mają wprowadzać spokój i równowagę, które to cechy korespondują z niebieską barwą krawata jako znaku spokoju i nadziei. Ponadto podkreślali, że zarówno wypoczęta twarz mówcy, jak i liczne gesty otwarcia, rozplecenia dłoni na osi poziomej jako ilustratory wyrażen typu *z tej okazji, wyjątkowy czas, charakter szczególny* oraz gest otwarcia triumfalnego przy słowach *odrodziła się wolna Polska* są wyrazistymi sygnałami budującymi strategię perswazyjną pozyskania przychylności audytorium. Wzmocnieniem perswazyjnym był adaptator przy słowach *narodowa tożsamość* oraz gest glorii przy słowach łacińskich. Studenci zauważyli ponadto, że towarzysząca mowie muzyka jest ważnym sygnałem budowania nastroju, bo z jednej strony niesie ukojenie, a z drugiej optymizm, współtworzy także podniosłą, a nawet patetyczną atmosferę całego wystąpienia. Studenci, znając już dość dobrze środki stylistyczne, odkrywali je w orędziu, wymieniając przede wszystkim paralelizm składniowy przy wyrażeniu *nowy rok* (tutaj w rozumieniu nowy rok akademicki) i frazie *odrodziła się Rzeczpospolita Akademicka*, epitety w funkcji amplifikacyjnej *odrodzona, niepodległa, niezależna*, hiperbole, której przykładem są frazy *nie sposób przecenić zasług, niemożliwe do przecenienia są dokonania*, a także wyliczenia przy okazji charakteryzowania przez mówcę pracy akademickiej jako *trudnej i fascynującej*. Wyliczenie to pełni ponadto funkcję komplementującą odbiorców, a więc służy dodatkowo pozyskaniu ich sympatii. Buduje bowiem szacunek i uznanie dla środowiska akademickiego. Studenci, analizując orędzie prezydenta Andrzeja Dudy, wskazywali na inne mechanizmy i zabiegi budowania perswazji. Wśród nich wyróżnili przykłady w funkcji argumentów rzeczowych: *Legia Akademicka*, argument z autorytetu historii: *niepodległość, stulecie, walka o niepodległość środowiska akademickiego*, akty komplementujące: *zaszczytna służba na rzecz rodaków i wolnej Polski* w funkcji laudacyjnej, akty mimiczno-gestualne potęgujące dumę mówcy przy słowach *uchwaliliśmy Konstytucję dla Nauki*, wyliczenie słów wartościujących pozytywnie, jak: *nowoczesne państwo, innowacyjna gospodarka narodowa, kreatywne, odpowiedzialne społeczeństwo*, a także domknięcie przemówienia łacińskim apelem: *Vivat Academia! Vivant Professores!*

³ Orędzie Prezydenta RP na nowy rok akademicki 2018/2019, dostęp 5.12.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=d6InU-Vg3xc>.

Tak w wielkim skrócie wyglądała analiza orędzia prezydenta na zajęciach z retoryki praktycznej. Można stwierdzić, że studenci chińscy dostrzegli bardzo dużo zabiegów perswazyjnych i umiejętnie przekuli teorię na praktykę, wypisując określone konstrukcje i tropy retoryczne.

Gatunki retoryczne na zajęciach polonistyki pekińskiej

Niezwykle ważną umiejętnością jest sprawne poruszanie się po genologii retorycznej⁴, dlatego intencją prowadzącego przedmiot jest zapoznanie studentów z najważniejszymi gatunkami stylu przemówień. Prowadzący zajęcia może wybrać jako wzór wiele różnych gatunków retorycznych, wśród których mogą pojawić się toasty okolicznościowe, przemówienia, mowy doradcze, pochwalne, funeralne, sądowe czy popisowe. Na użytek zajęć praktycznych dokonują krótkiej charakterystyki gatunków i zestawienia ich cech w tabeli, biorąc pod uwagę dominantę – intencję wygłoszenia, a także długość lub krótkość przekazu. W wielkim skrócie przedstawia się to następująco: a) gatunki o dominancie okolicznościowej dzielę na małe, i tutaj przykładem są toasty, oraz na duże z przykładowym przemówieniem; b) o dominancie doradczej i popisowej – na duże, wyodrębniając przemówienia funeralne (np. mowa pogrzebowa wygłoszona przez Ignacego Paderewskiego po śmierci Henryka Sienkiewicza), i na laudacje (mowa laudacyjna na cześć profesor Yi Lijun w trakcie wręczenia doktoratu *honoris causa* Uniwersytetu Gdańskiego); c) o dominancie erystycznej lub argumentacyjno-erystycznej, wśród których gatunki małe reprezentuje reklama, a duże – debata wyborcza z szeregiem przemówień polityków; d) o dominancie specjalistycznej, których przykładem są duże gatunki przemówień – mowy sądowe obrończe i oskarżycielskie.

Tabela. Charakterystyka gatunków i zestawienia ich cech

Dominanta	Gatunki małe	Gatunki duże
okolicznościowe	toast	przemówienie
doradcze popisowe		przemówienie funeralne i laudacja
erystyczne (lub argumentacyjno-erystyczne)	reklama	debaty wyborcze
specjalistyczne		mowa sądowa obrończa i oskarżycielska

Źródło: opracowanie własne.

⁴ Zob. Bożena Witosz, *Genologia lingwistyczna – zarys problematyki* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005); też, *Dyskurs i stylistyka* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009); Romuald Cudak, Danuta Ostaszewska, red., *Polska genologia lingwistyczna* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008).

Toast jako źródło toposów i kulturowych odniesień

Zanim studenci wygłoszą własne toasty, podobnie jak pokazałem to w przypadku przemówień, analizujemy wybrane przykłady tekstów. Studenci chińscy są żywo zainteresowani polskimi toastami weselnymi, dlatego warto przyrzeć się tym biesiadno-dziękczynnym tekstom adresowanym do nowożeńców. Są bowiem w nich zawarte liczne odwołania do kultury basenu Morza Śródziemnego, kultury biblijnej i frazeologii miłosnej. Te zagadnienia sprawiają, że ze względu na swoją kulturową odmienną są o wiele bardziej interesujące dla Chińczyków niż na przykład typowe toasty urodzinowe. Są także bardziej wymagające, bo wiążą się z przygotowaniem leksykalnym i oswajaniem toposów i archetypów dobrze znanych rodzimemu użytkownikowi języka. Takie oswajanie z frazeologią i topiką europejską jest jednym z ważnych celów dydaktyki glottodydaktycznej w Chinach, dlatego prowadzący zajęcia powinien sięgać po teksty, w których pojawiają się takie właśnie konteksty. Przytoczmy jeden z fragmentów toastu weselnego ułożonego przez magistrantów polonistyki pekińskiej, aby pokazać, co dla studentów z Chin jest najbardziej inspirujące podczas analizy retorycznej.

Dzień ślubu i wesela odwołuje nas do staropolskich słów wesolej atmosfery, która towarzyszy temu rodzinnemu świętu. Bo czyż świętem nie jest samo wypowiedzenie słów przysięgi małżeńskiej, wypowiedzianej drżącym, ale jakże uroczystym głosem [...].

*Oby pamięć tej przysięgi towarzyszyła Wam na co dzień, w pięknych, jak i szarych chwilach życia. W chwilach radości i zwątpienia, w chwilach budowania domu i tworzenia prywatnej Arkadii. Niech życie Wasze będzie otwartą księgą, a nie labiryntem czy zwojem hieroglifów, niech będzie proste, albowiem w prostocie należy szukać szczęścia [...]*⁵.

Studenci w pierwszej kolejności zwrócili uwagę na to, że mówca powołuje się na topos miejsc szczęśliwych, krain dostatku i krasy. Starogrecka Arkadia była dla nich jednocześnie realizacją chińskiego toposu *Taohuayuan*, krainy wyidealizowanej zwanej brzoskwinowym gajem, a tym samym jednym z perswazyjnych toposów budowania szczęścia. Poeta czasów Wschodniej Dynastii Jin, Tao Yuanming (365–427), w swoim poemacie *Źródło brzoskwinowego kwiecia* relacjonuje w niezwykle plastyczny sposób ucieczkę grupy mieszkańców przed tyranią cesarza Qin i ich schronienie w górach Wuling. Miejsce nowego życia mieszkańców jest właśnie chińską realizacją toposu Raju czy Arkadii⁶.

⁵ Materiał ćwiczeniowy przygotowany przez chińskich studentów seminarium magisterskiego z językoznawstwa.

⁶ Zob. Stephen Field, „Ruralism in Chinese Poetry: Some Versions of Chinese Pastoral”, *Comparative Literature Studies* 28 (1991), 1: 17, JSTOR, dostęp 26.08 2021, www.jstor.org/stable/40247193.

Studenci odczytywali ponadto metafory życia jako księgi, którą antytetycznie mówca zestawił z motywem labiryntu i metaforą *zwoju hieroglifów*. Te wszystkie zabiegi retoryczne, choć mocno zakorzenione w kulturze basenu Morza Śródziemnego, najbardziej zainteresowały chińskich studentów, zmuszając ich do dodatkowych analiz i poszukiwań. Z wielkim zapałem porównywali symbole śródziemnomorskie z realizacją toposów czy symboli w ich własnym języku. Tego typu ćwiczenia mają dodatkową wartość poznawczą, gdyż prowadzący, wymuszając niejako na studentach te porównania kulturowe toposów, metafor czy symboli, otrzymuje interesującą informację zwrotną, którą jest wiedza o chińskiej topice. Innym przykładem, który zainteresował studentów, był toast weselny odwołujący się do biblijnej *Pieśni nad Pieśniami*. Większość chińskich studentów nigdy nie słyszała o tym tekście, nigdy nie miała z nim styczności. Tym większe było nich zdziwienie, że w księdze objawionej pojawiają się dość śmiało metafory oddające zmysłowość i podkreślające nie tylko duchowy, ale i erotyczny kontakt Oblubieńca z Oblubienicą.

Analiza przytoczonych fragmentów toastów ukazuje mój sposób nauczania retoryki praktycznej w Chinach, mój autorski zamysł spojrzenia porównawczego na dwie kultury przez odczytywanie powinowactwa toposów, symboli, metafor oraz poszukiwanie ekwiwalentów obrazowych nieznanymi kulturze europejskiej, zaś obecnych w bogatej tradycji chińskiej i odwrotnie. Takie zajęcia cieszą się ogromną popularnością wśród chińskich studentów, są dla nich równocześnie wyzwaniem, ale i kluczem do wiedzy w ujęciu komparatystycznym. Niejednokrotnie studenci pisali w ewaluacji zajęć, że właśnie ta część związana z toposami i ich retoryczną realizacją była dla nich najciekawszą częścią programu, bo dzięki niej otrzymali narzędzia i umiejętności, których nie zapewniają inne przedmioty uniwersyteckie.

Przemówienie retoryczne – dobór tematów

Najważniejszą częścią kursu retoryki praktycznej są wygłaszane przez studentów przemówienia. Jak wspomniano, na koniec pierwszego semestru jest to krótsza mowa retoryczna, np. toast, zaś na koniec całego kursu dłuższe przemówienie. Tematy tekstów retorycznych ustalamy wspólnie na zasadzie burzy mózgów, studenci zapisują swoje pomysły, a następnie wybieramy spośród propozycji te, które mają potencjalną moc perswazyjną i dokonujemy stylistycznej oprawy tematu. Można wśród nich dostrzec te, które są publicystyczną ilustracją rzeczywistości otaczającej nas w danym czasie⁷. Tematy studentów odzwierciedlały ich potrzebę mówienia o sprawach, które wówczas zaprzętały uwagę całego świata. Można to również uznać za rodzaj swoistej autoterapii retorycznej. Rozumiem ją jako konieczność

⁷ Drugi semestr zajęć w marcu 2020 r. rozpoczęliśmy w Chinach w warunkach zamknięcia i epidemii, co związane było z koniecznością przejścia na nauczanie zdalne. W Pekinie trwało ono tylko jeden semestr i po pół roku wróciliśmy do nauczania stacjonarnego.

oczyszczenia się z obciążenia psychicznego przez wypowiedzenie tego, ale w przemyślanej i retorycznie zaplanowanej formie. Tak było w przypadku wielu studentów, którzy drżącym głosem zaczęli wygłaszać mowy na tematy takie, jak:

- 1) *Albert Camus napisał w swojej powieści „Bakcyl dżumy nie umiera nigdy!”. Jak rozumiesz sens tego przesłania? Wygłoś przemówienie, w którym opiszesz dosłowne i metaforyczne znaczenie choroby w życiu człowieka.*
- 2) *„Ten, kto kocha swoją celę – odparł trędowaty – znajdzie w niej spokój” (Gustaw Herling-Grudziński, „Wieża”). Czy myśl Lebbrosa ma uzasadnienie w przypadku izolacji na skutek choroby/epidemii? Wygłoś przemówienie, w którym zajmiesz stanowisko na temat izolacji człowieka od społeczeństwa.*
- 3) *To herosi i bohaterowie naszej epoki. Wygłoś mowę pochwalną na temat lekarzy i służby zdrowia.*
- 4) *„Jesteście tam? Czy mnie słyszycie?”. Czy nauczanie online sprawdza się w praktyce. Wygłoś mowę, w której przedstawisz zalety i wady nowych rozwiązań edukacyjnych.*

Obok tych związanych z epidemią, zamknięciem, izolacją, czyli – ujmując to ogólnie – z sytuacjami granicznymi, pojawiły się tematy zainspirowane gorącymi, bieżącymi sprawami w Polsce, m.in. strajkiem kobiet. Dlatego wiele prelegentek podejmowało zagadnienia dyskryminacji kobiet, nierówności czy parytetu płci w polityce.

Studenci nagrywali swoje wystąpienia w formacie MP4, średnia długość wystąpienia wynosiła 5–7 minut. Konspekt inwencyjny mowy oraz streszczenie do 150 słów przesyłali do oceny na kilka dni przed pronuncjacją mowy. Przemówienia studentów zostały ocenione zgodnie z przyjętymi na polonistyce pekińskiej kryteriami. Zostały one zarchiwizowane w formie nagrań i stanowią cenne źródło materiałów ćwiczeniowych dla kolejnych roczników. Katalog tematyczny jest stale aktualizowany dla potrzeb nowych słuchaczy oraz wzbogacany o zagadnienia retoryki reklamy w ujęciu porównawczym chińsko-polskim. Ten ostatni problem badawczy jest przedmiotem analizy studentów I roku studiów magisterskich na seminarium językoznawczym.

Podsumowanie

Program nauczania retoryki praktycznej w Pekinśkim Uniwersytecie Języków Obcych jest ściśle powiązany z potrzebami zawodowymi jego absolwentów. Wielu z nich, pełniąc funkcje publiczne w ministerstwach i instytucjach rządowych, musi sprawnie władać tą kompetencją, by przygotować perswazyjne i poprawne stylistycznie wystąpienie. Dodatkowo poznanie miejsc wspólnych (*loci communes*) kultury basenu Morza Śródziemnego czy frazeologii biblijno-mitologicznej pogłębia zrozumienie genetycznie odległej kultury. Opanowanie dyskursu europejskiego – z całym repertuarem zwrotów grzecznościowych

oraz adresatywnych – sprawia, że absolwenci polonistyki w Pekinie wiedzą, jak budować fortuną mowę retoryczną, jakich zagadnień nie poruszać, a także jak przemawiać, by nie znużyć słuchacza. Posługując się sprawnie frazeologią, cytatai i aluzjami literackimi, wzorcami osobowymi i autorytetami, potrafią mile zaskoczyć rodzimego użytkownika języka swoją erudycją i znakomitym przygotowaniem pronuncjacji. Oszczędność chińskiego kodu pozawerbalnego, a zwłaszcza mowy ciała, sprawia, że wielu studentów na początku miało duże opory z powtórzeniem gestów, z wprowadzeniem ich do przemówienia. Z czasem – po ćwiczeniach oglądowych i nauce odwzorowania europejskiej mowy ciała – korzystali z nich w sposób umiarkowany, ale zasadny. Wciąż jednak gesty są kulturową barierą chińskich mówców. Różnice między kodami kulturowymi w budowaniu tekstów retorycznych są dość spore, ale ich przeanalizowanie jest niezwykle interesującym zagadnieniem badawczym, któremu można poświęcić osobny artykuł.

Bibliografia

- Cudak, Romuald, Ostaszewska Danuta, red. *Polska genologia lingwistyczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Field, Stephen. „Ruralism in Chinese Poetry: Some Versions of Chinese Pastoral”. W: *Comparative Literature Studies* 28 (1991), 1: 17. JSTOR. Dostęp 26.08 2021. www.jstor.org/stable/40247193.
- Grzegorzczkowska, Renata, „Problem funkcji języka i tekstu w świetle teorii aktów mowy”. W: *Język a Kultura*. T. 4: *Funkcje języka i wypowiedzi*, red. Jerzy Bartmiński, 11–28. Wrocław: „Wiedza o Kulturze”, 1991.
- Rusinek, Michał, Aneta Załazińska. *Retoryka podręczna. Czyli jak wnikliwie słuchać i przekonująco mówić*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2005.
- Ruszer, Andrzej. „Jak argumentować, by przekonać, jak zostać przekonanym, by uwierzyć? Kształcenie retoryczne w glottodydaktyce polonistycznej”. W: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia. Rocznik 2012/2013*, 365–367. Seul: Departament of Polish Studies, HUFSS, 2013.
- Witosz, Bożena. *Dyskurs i stylistyka*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009.
- Witosz, Bożena. *Genologia lingwistyczna – zarys problematyki*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005.
- Zdunkiewicz-Jedynak, Dorota. *Wykłady ze stylistyki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2013.

Od toastu okolicznościowego do przemówienia. Program nauczania retoryki na Pekinijskim Uniwersytecie Języków Obcych

Streszczenie

Zajęcia z retoryki w ramach specjalności polonistycznej w Pekinie mają niedługą, bo zaledwie dwuletnią tradycję. Zajęcia obejmują przygotowanie słuchaczy do wygłaszania krótkich i długich tekstów retorycznych, opanowania technik perswazji oraz mowy ciała i gestów. Są to zajęcia praktyczne z podbudową teoretyczną ograniczoną do zarysu historycznego retoryki Kwintyliana, funkcji nakłaniającej i jej dwóch odmian – perswazyjnej i manipulacyjnej oraz

stylistyki. Niezwykle ważną częścią kursu jest poznawanie przez chińskich polonistów toposów i archetypów kultury śródziemnomorskiej oraz odnajdywanie ich ekwiwalentów lub wariantów w ich kulturze rodzimej. W tekście omówiono podstawowe gatunki retoryczne oraz zaprezentowano przykładową analizę przemówienia publicznego. Przedstawiono ponadto treści kształcenia zawarte w sylabusie przedmiotu oraz kryteria oceniania, zwracając uwagę na genezę zajęć retorycznych na studiach polonistycznych w Pekinie.

From an occasional toast to a speech: Curriculum of rhetoric classes at the University of Beijing

Summary

Rhetoric classes within the Polish language and culture specialization in Beijing have a short, merely two year tradition. The classes prepare the students to deliver short and long rhetoric speeches, master persuasion techniques and the body and gesture language. The classes are practical, with the theoretical foundation limited to a historical outline of the Quintilian rhetoric, explaining the inductive function and its two varieties, persuasive and manipulatory, as well as the stylistics. Particularly important part of the course is learning of the *topoi* and archetypes of the Mediterranean culture by the Chinese students and finding their equivalents or variants in their native culture. In the article, the basic genera of rhetoric were described and hypothetical analysis of a public speech was presented. Furthermore, described were the educational content included in the syllabus and the criteria of evaluation, with particular attention paid to the origin of the rhetoric classes within the Polish language and culture studies in Beijing.

Cytowanie

Ruszer, Andrzej. „Od toastu okolicznościowego do przemówienia. Program nauczania retoryki na Pekinijskim Uniwersytecie Języków Obcych”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 21 (2022): 143–152. DOI: 10.18276/sj.2022.21-10.